Guidade exkursioner vid Saxån-Braån

2025

Naturifokus

På uppdrag av Saxån-Braåns Vattenråd

Sammanfattning

Under 2025 har 543 personer besökt ån under guidade exkursioner. Exkursionerna ökar förståelsen för vattenvårdande åtgärder som görs längs ån och visar vilket värde ån har för rekreation, biologisk mångfald, vattenrening och för att motverka översvämningar. De ökar den allmänna förståelsen för vattnets betydelse i landskapet i och med att det blir en del av skolarbetet. Utvärderingarna visar att majoriteten av eleverna inte fått motsvarande kunskap utan exkursionerna, samt att lärare blir inspirerade av det utomhuspedagogiska arbetssättet. Trenden att unga är ute allt mindre behöver också motverkas. Forskning visar att positiva naturupplevelser bidrar till ett större miljöengagemang.

Exkursionerna är sponsrade av Saxån-Braåns Vattenråd. Eleverna för- och efterarbetar exkursionen med anpassat material. Grupperna besöker olika naturområden och vattenvårdande projekt längs med ån. Sedan exkursionerna började 2010 har drygt 6688 personer deltagit. Dösjebro, Säbybäcken i Landskrona, Marieholm, Teckomatorp samt Trollenäs är mest besökta.

Natur i fokus är medlem i Naturskoleföreningen och använder sig av beprövad utomhuspedagik där man med olika sinnen och ett undersökande arbetssätt får kunskap om naturen. Deltagarna undersöker livet i ån och våtmarken, arbetar med hotade djurarter, näringskedjor och åns naturvärde genom att mäta nitrathalten, åns utformning, vattenhastighet, beskuggning mm. Innehållet anpassas till olika åldrar och följer läroplanen. Det finns handledningar för olika åldersgrupper och för- och efterarbete ingår.

Den huvudsakliga målgruppen är skolklasser från grundskolan, gymnasiet, komvux och SFI. Läs mera om upplägget kring exkursionerna på https://naturifokus.se/.

Eftersom skolorna de senaste åren fått sämre ekonomi skulle det vara bra att inför 2026 rekognosera flera platser så att exkursionsmålen blir mera spridda.

Kommentarer från lärare 2024 nedan.

"Det ger väldigt mycket att se naturen från verkligt håll och samtidigt få ta del av allt som den har att erbjuda. Vi fick se, höra och göra, vilket gav väldigt mycket för eleverna"

"Det är svårt att våga bedriva undervisning utomhus, att inte ha de fyra väggarna att luta sig mot. Men så mycket det ger, det blev tydligt idag. Vi ska våga vara ute mer!"

"Två elever som tycker att vanlig klassrumsundervisning är utmanande var två av de mest engagerade i övningen"

"Det blir relationsskapande tid på ett annat sätt när man är ute, vilket är viktigt. Vi upptäckte arbetssätt som fångade elevernas intresse"

Bakgrund

Under de senaste 200 åren har stora förändringar skett i landskapet i Skåne. Förändringar i jordbruket och djurhållningen har gjort att arealen slåttrade marker och naturbetesmarker har minskat betydligt. För att vinna åkermark har många våtmarker och mängder av småbäckar dikats ut och lagts ner i rör under marken. Åar har rätats ut och sjöar sänkts. Detta har minskat landskapets vattenhållande förmåga och orsakat både översvämningar och torka. De naturliga processer som tidigare renat vattnet har till stor del satts ur spel, vilket har orsakat övergödningsproblem. Den biologiska mångfalden har minskat till följd av förändringarna.

Saxån-Braåns Vattenråd arbetar med ån och dess omgivningar ur ett hälso-, miljö-, naturvårds- och naturresursperspektiv samt verkar för att de nationella, regionala och lokala miljömålen som berörs blir uppfyllda. Som exempel kan nämnas anläggande av ett 60-tal dammar, återmeandring av åsträckor, tvåstegsdiken, utökning av arealen betesmark och slåttrade marker invid ån, rekreationsåtgärder och fiskevårdande åtgärder.

Nedan teckningar som en klass har gjort efter att ha varit ute på exkursion!

Exkursioner 2025

543 personer har besökt Saxån-Braån under årets turer. Totalt har drygt 6688 personer besökt ån på exkursioner sedan 2010 då turerna började.

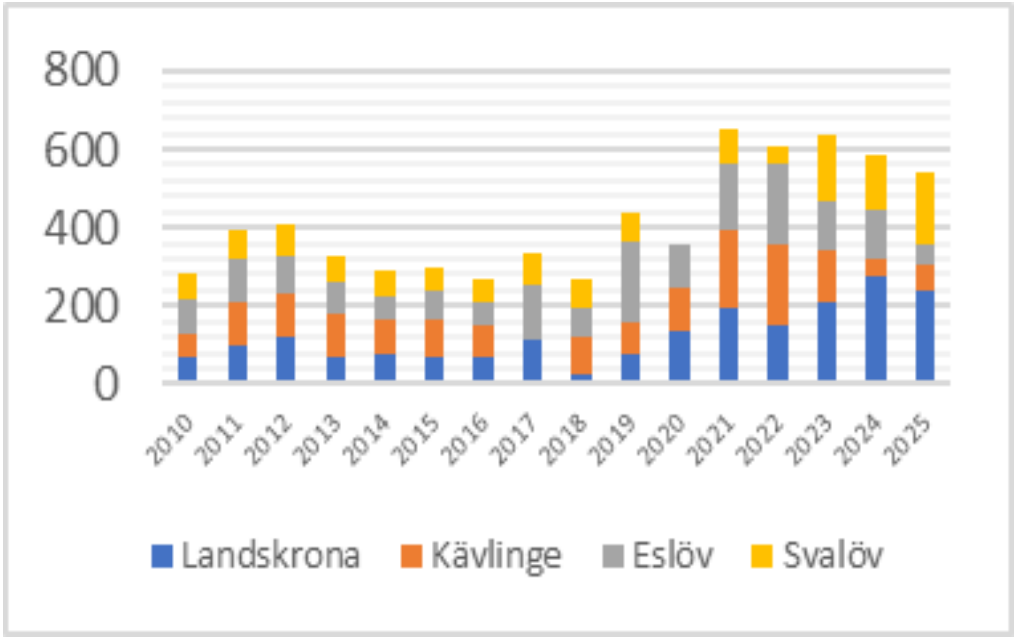

Antal besökande samt fördelning mellan olika kommuner 2010-2025.

Se ovan hur antalet besökare har varierat år från år. Vattenrådet sponsrar olika antal exkursioner olika år – därav variationen i deltagarantal. I snitt genom åren har 30% av deltagarna kommit från Landskrona, 24% från Kävlinge, 20% från Svalöv och 27% från Eslövs kommun. Skillnader i deltagande mellan kommunerna beror på elevunderlag och intresse från skolorna, men även hur pass lätt det är för dem att ta sig ut till exkursionsmålen vid ån. Skolorna anordnar och betalar själva sin transport ut till exkursionsmålet. Under året tog sig två tredjedelar dit gående eller med tåg. En tredjedel kom med buss eller bil.

Se åldersfördelningen på besökarna under åren nedan. Gymnasiet kan ofta vara svårt att få ut pga schematekniska problem. I gruppen vuxna ingår lärare, komvux och SFI-grupper.

Fördelning mellan olika åldersgrupper 2010-2025.

Dessa klasser har varit ute på exkursion under året:

DATUM	ÅK	SKOLA	KOMMUN	ANTAL GRUPPER	ELEVER	LÄRARE	TRANSPORT	
25 april	4	Mariaskolan	La	1	18	4	skolans buss	Dösjebro
28 april	3	Emiliaskolan	La	1	25	2	gick	Häljarp
29 april	3	Emiliaskolan	La	1	25	2	gick	Häljarp
30 april	3	Emiliaskolan	La	1	25	2	gick	Häljarp
5 maj	7	Linåkersskolan	Sva	1	24	3	gick	Bäckaparken
5 maj	5	Asmundtorpsskolan	La	2	32	3	hyrbuss	Dösjebro
7 maj	7-9	Tolvåkersskolan	Kävlinge	1	6	3	bil	Dösjebro
9 maj	1	Mariaskolan	La	1	19	2	hyrbuss	Dösjebro
12 maj	Gy 2	Svalövs gymnasium	Svalöv	1	12	1	gick	Bäckaparken
15 maj	4	Glumslövs skola	La	2	48	3	tåg	Dösjöbro
16 maj	2	Barsebäcks montessori	Kävlinge	1	25	2	tåg	Dösjebro
19 maj	Gy 2	Svalövs gy	sva	1	12	1	gick	Bäckaparken
20 maj	Gy 1	Svalövs gy	sva	1	17	1	gick	Bäckaparken
22 maj	4	Barsebäck montessori	Kävlinge	1	25	3	cykel	Dösjebro
26 maj	3	Parkskolan	Svalöv	2	33	4	gick	Vallarna
27 maj	F	Parkskolan	Svalöv	1	19	2	gick	Vallarna
28 maj	F	Parkskolan	Svalöv	1	20	2	gick	Vallarna
3 juni	3	Stehagsskolan	Eslöv	2	50	4	hyrbuss	Säbybäcken
5 juni	1	Parkskolan	Svalöv	1	29	4	gick	Vallarna
1 september	1-2	Innovitaskolan	Landskrona	1	28	3	tåg	Dösjebro
				24	492	51		

Om exkursionerna

För varje åldersgrupp finns det detaljerade handledningar med beskrivning av exkursionen och tips till för- och efterarbete. Läs mera på https://naturifokus.se/?page_id=926.

Exkursionerna är halvdagsexkursioner där deltagarna undersöker livet i ån och våtmarken, arbetar med hotade djurarter, näringskedjor och åns naturvärde genom att mäta nitrathalten, åns utformning, vattenhastighet, beskuggning mm. Innehållet anpassas till olika åldrar och följer läroplanen. Det finns handledningar för olika åldersgrupper och för- och efterarbete ingår. Natur i fokus är medlem i Naturskoleföreningen och använder sig av beprövad utomhuspedagik, samt utvecklar kontinuerligt innehållet i exkursionerna.

Den huvudsakliga målgruppen är skolklasser från grundskolan, gymnasiet, komvux och SFI.

Behov av flera exkursionsmål

De senaste åren har skolorna fått allt sämre ekonomi. Det gör att det är färre skolor som har råd att åka iväg med sina elever. För att åka ut till Saxån-Braån betalar skolan själva transporten. Detta gör att de skolor som ligger nära exkursionsmålen blir gynnade över de som ligger längre bort, eftersom de kan gå eller promenera till exkursionsmålen.

2024 skickade vi på naturifokus ut en enkät till skolorna i Rååns och Saxån-Braåns avrinningsområde och som tydligt visar att skolorna har stort intresse för utomhuspedagogik, men har svårt med ekonomin. Läs den här https://naturifokus.se/wp-content/uploads/2024/12/Enkat-Stod-for-utomhuspedagogiska-exkursioner-2024-klar-sammanfattning.pdf.

Man ser på transportsättet i sammanställningen över exkursionerna att många klasser promenerat eller cyklat. Förr var det många fler som åkte tåg eller hyrde buss. Att åka kollektivt är betydligt billigare än att hyra buss. Det gynnar skolor som har råd att åka kollektivt och ligger nära hållplatserna.

Vi på naturifokus har tittat på möjligheten att köpa in månadskort på Skånetrafiken för exkursionerna som skolklasser skulle kunna åka på. Det faller på att det bara går att dela dessa elektroniskt ett visst antal gånger, annars hade det kunnat vara en smidig lösning. Skånetrafiken har kontaktats om möjligheten att kunna ha specialkort som kan delas obegränsat antal gånger och skolor i hela Rååns och Saxån-Braåns avrinningsområde har kontaktats för att trycka på, men utan framgång.

För att underlätta för skolorna och göra det mera rättvist, oberoende av var skolan ligger, så skulle det vara bra med flera exkursionsmål på spridda ställen, så inför nästa år skulle det vara bra att åka ut och rekognosera flera platser.

Upplägg och utvärderingar

Exkursionerna följer läroplanen och det finns olika upplägg för olika årskurser – läs mera här https://naturifokus.se/?page_id=926.

Utvärderingarna visar att exkursionerna och materialet som används till för- och efterarbete fungerar bra pedagogiskt samt inspirerar till fortsatt utomhuspedagogiskt arbete. I snitt fick exkursionerna vid Råån samt motsvarande exkursioner vid Saxån-Braån för 2023-2024 4,4 i betyg på en skala mellan 1 till 5. Se bilaga 1.

Enligt forskning kan utomhusundervisning gynna elever som kan ha svårt i klassrummet, eftersom det är ett annan inlärningssätt. Det befäster kunskap på ett annat sätt genom upplevelser, ökar koncentrationen, minskar konflikter mellan elever samt att utevistelse är bra ur hälsosynpunkt. Utvärderingarna visar också att exkursionerna påverkar eleverna positivt.

För frågor om exkursionerna kontakta vattenstrateg och åtgärdsamordnare Desirée Goldring desiree.goldring@landskrona.se eller naturpedagog Inna Ljungblom, naturifokus@gmail.com. Se även http://www.naturifokus.se.

Bilaga 1

Utvärderingar 2023-25, 47 svar	
Medelbetyg exkursion som helhet, 1-5	4,4
1.Hur fungerade handledningen som ni fick innan exkursionen? Bra – okej - dåligt	34 Bra, 10 okej, 3 inget svar
2.Hur fungerade exkursionen pedagogiskt? Bra – okej - dåligt	41 bra, 4 okej, 2 dåligt
3.Skulle eleverna ha inhämtat denna kunskapen på annat sätt om ni inte varit ute på exkursion?	29 nej, 16 ja
4.Inspireras ni av det utomhuspedagogiska arbetet på exkursionen i er fortsatta undervisning på skolan?	34 ja, 9 delvis, 1 nej, 3 inget svar
5.Kan exkursionens innehåll integreras med läroplanen eller ligger den utanför detta?	46 integrerad, 1 utanför
6.Enligt forskning kan utomhusundervisning gynna elever som kan ha svårt i klassrummet, eftersom det är ett annan inlärningssätt. Det befäster kunskap på ett annat sätt genom upplevelser, ökar koncentrationen, minskar konflikter mellan elever samt att utevistelse är bra ur hälsosynpunkt. Hur känner ni att utomhusundervisning påverkar era elever?	41 positivt, 3 ingen skillnad, 3 inget svar

Exempel på kommentarer från utvärderingarna. Hela utvärderingen finns att tillgå.

Det ger väldigt mycket att se naturen från verkligt håll och samtidigt få ta del av allt som den har att erbjuda. Vi fick se, höra och göra vilket gav väldigt mycket för eleverna.

Två elever som tycker att vanlig klassrumsundervisning är utmanande var två av de mest engagerade i övningen.

Bra och tydliga uppgifter, vänligt bemötande, kunnig personal

Det blir relationsskapande tid på ett annat sätt när man är ute, vilket är viktigt. Det kan vara svårt med koncentrationen för vissa men samtidigt får de uppleva ämnen vi pratat om i klassrummet på riktigt vilket är bra.

Mycket bra anpassat för anpassad grundskola åk 7-9. Särskilt att berättelsen var förkortad.

Guiden var mycket bra med eleverna och lyhörd för elevernas ork och förmåga.
Det är svårt att göra dessa saker på egenhand, har inte de resurserna när det kommer till material.

Alla elever deltog med glädje och kunde koncentrera sig längre än vid stillasittande undervisning i skolan. Utomhusundervisningen gav eleverna många fantastiska djur och naturupplevelser.
Det är svårt att våga bedriva undervisning utomhus, att inte ha de fyra väggarna att luta sig mot. Men så mycket det ger, det blev tydligt idag. Vi ska våga vara ute mer!

Bilaga 2

Deltagande skolor totalt Saxån-Braån

Kursivt = Saxån-Braån. Ej kursivt = deltagit i motsvarande exkursioner vid Råån

Eslöv (17 av 19 skolor):
Bergagymnasiet (*2013, 2016*)
Bredablick särskola (*2022*)
Carl Engströmskolan (*2023*)
Ekenässkolan (*2017*)
Eslövs montessori (*2017, 2019*)
Eslövs grundsärskola (*2022*)
Fridasroskolan (*2024*)
Karl Oscarsskolan (*2015*)
Källebergaskolan (*2016, 2017*)
Marieskolan (*2010, 2020, 2022, 2023, 2024*)
Norrevångsskolan (*2011, 2012, 2013, 2015, 2019, 2022, 2023*)
Nya Östra skolan (*2023*)
Sallerupsskolan (*2013, 2014, 2018, 2019,2020, 2021*)
Stehagsskolan (*2011, 2025*)
Västra skolan (*2011*)
Ölyckeskolan *(2019)*
Östra skolan (*2014, 2017, 2021*)

Kävlinge (10 av 15 skolor):
Annelundsskolan (*2011, 2012, 2014, 2015, 2022, 2023*)
Barsebäcks montessori (*2025*)
Dösjebroskolan (*2010, 2011, 2014, 2015*)
Korsbackaskolan (2023)
Ljungenskolan (*2023*)
Noblaskolan (*2022*)
Nyvångsskolan (*2021*)
Olympiaskolan (*2012,2021*)
Rinnebäcksskolan (*2021, 2022*)
Tolvåkersskolan (*2013, 2016, 2017, 2018, 2019, 2024, 2025*)

Landskrona (24 av 32 skolor)
Albanoskolan (2009, 2012, 2018, 2019, *2022,* 2023, 2024)
Alleskolan (*2011*, 2012, *2013,* 2014, 2015, 2017, 2021)
Allvar Gullstrandsgymnasiet (2003, 2004, 2005, 2011, 2017)
Asmundtorps skola (2007, 2009, *2010*, *2011,* 2015, 2019, *2020, 2021, 2022,* 2023, *2025)*
Barsebäcks montessori (*2011*)
Dammhagsskolan (2011, *2012*, 2013, 2016)
Emiliaskolan (*2021,* 2022, *2024, 2025*)
Glumslövs skola (2009, 2010, 2011, *2011*, 2012, *2012,* 2013, 2016, 2017, 2018, 2019, 2021, *2025*)
Gymnasiesärskolan (2014)
Härslövs skola (2011, 2017, 2018, 2019, 2021)
Innovitaskolan (*2023, 2025*)
Internationella Engelska skolan (*2024*)
Junior College (2011)
Justus Tranchellgymnasiet (2009)
Kunskapsskolan (2022)
Mariaskolan (2025)
Parkskolan (2009)
Pilängsskolan (2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2016, 2018, 2019, *2021, 2023, 2024*)
Säbyholms montessoriskola (2004, 2005, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, *2014,* 2016, 2018, 2019, *2019, 2021,* 2023)
Sandåkersskolan (2007, *2010*, *2012*, 2013, 2015, 2017, *2017,* 2022, *2023,* 2025)
Selma Lagerlöfs gymnasiesärskola (2015, 2016)
Seminarieskolan (2012, 2013, 2014, *2015*, 2016, 2017, *2017,* 2018, 2023, 2025)
Nya seminarieskolan (2014, 2015)
Västervångsskolan (2010, 2012, 2014, 2015, 2016, *2016,* 2017, 2018, *2018,* 2019, 2020, 2022, *2024*)
Uranienborgs skola på Ven (*2022*)

Svalöv (11 av 13 skolor)
Billeshögsskolan (2007, *2010,* 2024)
Centralskolan (2007, 2008)
Linåkerskolan (*2011,* 2019, 2023)
Lunnaskolan (2004, 2005, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2014, 2015, 2016)
Månsaboskolan (*2010, 2023, 2024*)
Midgårds skola (2013)
Parkskolan (2009, 2010, *2011*, *2012, 2013, 2014, 2023, 2024, 2025*)
Röstånga skola (2022)
Svalövs gymnasie (2003, 2007, 2011, 2012, *2012*, 2013, 2014, 2015, 2016, *2018,* 2019, *2022, 2023,* 2025)
Svalövs gymnasiesärskola (2011, *2013,* 2019, *2021, 2024*)
Svalövs montessori (*2011, 2014,* 2015, *2015*, 2016, *2016*, *2017,* 2018*, 2018,* 2019, *2019, 2021,* 2021, 2022, 2023, 2024, 2025)